

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Nr. 43

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Solvitai Āboltiņai

Ļoti cienījamā Āboltiņas kundze!

2011.gada 14.jūlijā Saeima pieņēma likumu "Grozījumi Augstskolu likumā" (reģ.nr. 64/Lp10). Atzinīgi novērtēju Saeimas un nozares pārstāvju ieguldīto darbu šo grozījumu izstrādāšanā un pieņemšanā, radot priekšnoteikumus būtiskām pozitīvām pārmaiņām augstākajā izglītībā.

Jautājums par valsts augstskolām īpašumā nodoto valsts īpašumu atsavināšanu tiek risināts dažādos līmeņos (arī likumdošanas procesa ietvaros) un apspriests jau vairākus gadus ar mērķi sekmēt valsts augstskolu infrastruktūras attīstību, funkciju īstenošanas kvalitātes paaugstināšanu un pilnvērtīgu augstskolu autonomiju ne tikai formāli, bet arī praksē.

Lai arī Augstskolu likuma grozījumi izstrādāti ilgstoši, par tiem plaši debatēts un panākti saprātīgi un smagi kompromisi, līdz galam nesaskaņots tomēr ir palicis jautājums par valsts augstskolām īpašumā nodoto valsts īpašumu atsavināšanu. Šā iemesla dēļ Finanšu ministrija ir lūgusi Valsts prezidentu Augstskolu likuma grozījumus nodot Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.

Izvērtējot attiecīgo lūgumu un Augstskolu likuma grozījumu nepieciešamību, uzskatu, ka kavēšanās ar iespējami savlaicīgu Augstskolu likuma grozījumu stāšanos spēkā būtu nesamērīga, ņemot vērā arī apstākli, ka minētā strīdīgā

tiesiskā regulējuma spēkā stāšanās nav tūlītēja. Tomēr bez ievēribas nevaru atstāt radušos situāciju, kas atspoguļota Finanšu ministrijas un Saeimas Juridiskā biroja izteiktajos argumentos.

No šiem argumentiem var secināt, ka Augstskolu likuma grozījumos paredzētā Augstskolu likuma 76.panta sestā, septītā un astotā daļa nerada dažādas intereses līdzsvarojošu risinājumu, nedemonstrē sistēmisku pieeju normatīvo aktu sistēmas veidošanā, kā arī nedod valsts augstskolām tik nepieciešamo tūlītējo risinājumu, bet drīzāk šķietamu uzlabojumu sajūtu.

Latvijas tiesību sistēma un likumu darbības jomas veidotas atbilstoši kodificētas tiesību sistēmas principiem, kas paredz, ka līdzīgi jautājumi tiek regulēti vienā likumā, jo nodrošina sistēmisku un konsekventu pieeju, vieglāku tiesību priekšrakstu uztveramību, kā arī mazina sarežģījumus tiesību normu piemērošanā.

Lai tiektos uz šādu sistēmisku pieeju, Saeimas kārtības rullī ir ietverta 111.panta otrā daļa, kas paredz: ja, pieņemot likumprojektu, rodas pretrunas ar spēkā esošajiem likumiem, Saeimai jānosaka, ka jaunais likums vai tā atsevišķas daļas stāsies spēkā vienlaikus ar grozījumiem spēkā esošajos likumos.

Publiskas personas mantas atsavināšanas noteikumi ietverti Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā. Neraugoties uz to, Augstskolu likuma grozītā 76.panta sestajā, septītajā un astotajā daļā regulēti jautājumi, kuri pēc būtības ir regulējami Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā.

Augstskolu likuma grozījumos konceptuāli tiek izņemti un savā pamatā grozīti jautājumi, kuri ir Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma darbības jomā, proti, īpašumtiesību uz publisku lietu koncepcija kā tāda. Turklāt 2011.gada 8.jūlijā Saeima ir pieņēmusi grozījumus Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā, kas konceptuāli ir pretrunā ar 2011.gada 14.jūlijā pieņemtajiem Augstskolu likuma grozījumiem.

Publiskas personas mantas atsavināšanas likums neparedz iespēju, ka atvasināta publiska persona varētu atsavināt tai bez atlīdzības nodoto valsts mantu; gluži pretēji – ja attiecīgā manta nav nepieciešama, tā ir jāatdod atpakaļ valstij. Tas nozīmē, ka šāda veida bezatlīdzības nodošanas rezultātā atvasinātai publiskai personai radušās īpašumtiesības ir klasiskas īpašumtiesības vienīgi pret trešajām personām, bet attiecībā uz valsti tās ir būtiski aprobežotas.

Lai minēto situāciju risinātu, Augstskolu likuma pārejas noteikumos ietverta norma, kas noteic, ka Augstskolu likuma 76.panta sestā, septītā un astotā daļa stāsies spēkā vienlaikus ar grozījumu izdarīšanu attiecīgajos likumos.

Par Publiskas personas mantas atsavināšanas likumu un Augstskolu likumu atbild atšķirīgas atbildīgās Saeimas komisijas, kuras, spriežot pēc pieejamās sarakstes starp minētajām Saeimas komisijām, ir kardināli pretējos uzskatos par iepriekšminētajiem konceptuālajiem jautājumiem. Likumdošanas procesa mērķis ir līdzsvarot dažādas intereses. Divu Saeimas komisiju absolūti atšķirīgie viedokļi nav pamats, lai šo mērķi neievērotu.

Ir acīmredzams, ka nepieciešamie grozījumi bija jāizdara Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā, kas ļautu sistēmiski izvērtēt grozījumu Augstskolu likumā iederīgumu likuma sistēmā, izsvērt to lietderīgumu un ievērot vienlīdzīgu attieksmi pret visām atvasinātajām publisko tiesību juridiskajām personām, tostarp pašvaldībām, zinātniskajiem institūtiem un ostām.

Nav saprātīgi valsts augstskolām dot cerības uz attiecīgu tiesisko regulējumu, kura spēkā stāšanās ir atlikta uz nenoteiktu laiku un ir saistīta ar nenoteiktiem apstākļiem, apzinoties, ka pastāv ļoti liela iespējamība, ka spēkā stāšanās atlikšanas pamatā esošie apstākļi varētu arī tik drīz neiestāties.

Tādējādi nav šaubu, ka Saeimas kārtības rullī ietvertā 111.panta otrā daļa formāli ir ievērota, tomēr radusies situācija neatbilst šā panta jēgai.

Publiskas personas mantas aprites noteikumi ir likumdevēja tiesībpolitiska izšķiršanās; likumdevējs šajos jautājumos bauda plašu rīcības brīvību. Līdz ar to aicinu Saeimu veikt nepieciešamās darbības, lai rūpīgi izvērtētu valsts augstskolām aktuālo īpašuma atsavināšanas jautājumu un pieņemtu konceptuālu lēmumu Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma ietvaros.

Šajā procesā būtu svarīgi izvērtēt dažādus alternatīvus variantus, detalizēti izpētīt faktisko situāciju, apzināt, vai valsts augstskolas lietderīgi un objektīvi spēj nodrošināt komplicēto īpašuma atsavināšanas procesu, un pareizajā likumā ietvert tādas tiesiskos priekšrakstus, kas nerada sistēmiskas problēmas un darbojas tūlītēji, nevis dod valsts augstskolām cerības nenoteiktā termiņā.

Minētajos grozījumos likuma spēkā stāšanās datums noteikts 2011.gada 1.augustā,

kas neatbilst Satversmes 69.pantā noteiktajiem likumu izsludināšanas termiņiem. Atsevišķos gadījumos, neievērojot šos termiņus, pastāv iespējamība, ka Saeimas noteiktajā datumā likums nevar stāties spēkā. Tāpēc lūdzu Saeimu un atbildīgās komisijas turpmāk ievērot visus Satversmes 69.pantā noteiktos termiņus vai izņēmuma gadījumos savlaicīgi konsultēties ar Valsts prezidenta kanceleju.

Pielikumā: Finanšu ministrijas 2011.gada 22.jūlija lūgums par 2011.gada 14.jūlijā pieņemtā likuma „Grozījumi Augstskolu likumā” nodošanu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai (kopija uz 3 lpp.).

Cieņā,

Andris Bērziņš

Rīgā 2011.gada 26.jūlijā